

Nr 496

Av herr Akerlund, om skyldighet för riksbanksfullmäktige att avge yttrande över nationalbudgeten.

(Lika lydande med motion nr 590 i Andra kammaren)

Den nationalbudget som såsom bihang fogas till finansplanen ger ett utmärkt material för bedömning av samhällsekonomin. Den bygger som bekant till stor del på våra föredömliga konjunkturrapporter och utarbetas i samråd med konjunkturinstitutet och med anlitan av upplysningar från verk och institutioner samt privata företag m. fl. Den kännetecknas av tillförlitlighet och strävan till objektivitet. Det är alltså blott naturligt, att dess bedömningar tillmäts stor betydelse och av en bred allmänhet omfattas med förtroende. Detta sträcker sig till och med så långt att vad som i nationalbudgeten blott betecknas som prognoser och regelmässigt omges med starka reservationer för möjliga felbedömningar i själva verket tas för gott som säkert inträffande händelser, på vilka ett handlande utan vidare kan grundas. Exempel härpå är den roll som nationalbudgetens konjunkturbedömningar spelar i fördelningskampen mellan fackorganisationerna om inkomsterna. Det är också alldeles klart vilken roll nationalbudgeten spelar som huvudmotivering för regeringens förslag till ekonomisk politik och därav betingade skatteförslag t. ex. rörande industriinvesteringarna m. m.

Emellertid är det också tydligt, att det material som presenteras i nationalbudgeten kan ligga till grund för olika värderingar och målsättningar för den ekonomiska politiken ävensom för avvägningar i valet av medel att styra ekonomin. På olika sätt framskymtar värderingar också i uttalanden i nationalbudgeten. Exempel härpå är antydningar av innebörd att tillväxten i ekonomin skulle kunna vara större, om inte en restriktiv kreditpolitik fördes. Häri ligger en låt vara återhållsam värdering att kreditpolitiken är att uppfatta som en hämsko, men den är det då bara utifrån förutsättningen att tillväxten bör vara ekonomisk-politisk målsättning. Däremot behöver kreditpolitiken inte uppfattas som restriktiv, om stabiliteten i ekonomin värderas som högsta mål, men den kan naturligtvis vara ineffektiv i utformning och till resultat.

Ett annat exempel är avvägningen mellan önskvärldheten att bygga bostäder och göra industriinvesteringar å ena sidan och lämpligheten av att direkt eller indirekt finansiera dessa med hjälp av upplåning utomlands. Så-

väl i det ena som i det andra av de här åberopade fallen rör det sig om finansieringsmetoder vilka det är riksbankens av riksdagen tillagda särskilda uppgift att övervaka och bedöma. Det är ju också riksbanken som främst av alla organ kan påverka och styra tillgången på pengar, kredit och valutor.

Medvetandet om den roll finansieringen faktiskt spelar för det reala ekonomiska händelseförloppet kan ha bidragit till att nationalbudgeten ansetts behöva kompletteras med ett avsnitt rörande kreditmarknaden, innehållande bl. a. en prognos för dennas utveckling. Även bedömningar rörande den sannolika valutautvecklingen återfinns i resonemangen. Riksbanksfullmäktiges uppfattning i dessa hänseenden inhämtas dock icke.

Riksdagen, som i sig innesluter olika politiska partier med skilda ekonomisk-politiska värderingar, förutsätts skola fatta sina beslut med kännedom endast om nationalbudgetens bedömning, vilket i praktiken är finansdepartementets ekonomiska avdelnings bedömning. Det är inte tillfredsställande.

Riksdagen har sina egna organ med speciell kännedom om dessa ting, och bland dessa har riksbanken såväl ett särskilt ansvar som speciell sakkunskap. För riksdagen är det angeläget att på ett tidigt stadium få taga del av de synpunkter som riksbanksfullmäktige kan ha att lägga på nationalbudgeten utifrån de uppgifter riksbanken har att fullgöra. Riksbanksfullmäktige torde därför böra ges tillfälle att yttra sig över nationalbudgeten, för vilket ändamål ett tillägg bör införas i riksbankslagen.

Åberopande det anförda hemställes, att riksdagen för sin del måtte besluta om sådant tillägg till riksbankslagen att riksbanksfullmäktige ålägges avge yttrande över nationalbudgeten samt att bankoutskottet måtte utarbeta erforderlig lagtext härför.

Stockholm den 27 januari 1965

Henrik Åkerlund